

השיעור המרכזי בבית הרב קוק רח' הרב קוק 9 ירושלים בכל יום שלישי 20:00

בסייעתא דשמיא

חוברת י'

עבודת המנצפ"ך

הדרך לעצמאות ירושלמית

שיעור לכבוד יום העצמאות ויום ירושלים
מאת: הרב יצחק חי זאגא

עבודת המנצפ"ך

שלו' לכולם. אנו עומדים לפני שמחת יום העצמאות ויום ירושלים הקרבים ובאים. כפי שתראו בהמשך, לא סתם חיברנו בין שני הימים האלה. אבל רבים ישאלו, מדוע בכלל לחגוג את הימים האלה? ארץ ישראל וירושלים עיר הקודש, בודאי קדושות, ויש לשמוח על כך שאנו יכולים לשבת בהן וללמוד תורה. אבל איזו קדושה מצאת בשלטון המדיני?

פסק השולחן ערוך בסימן תקס"א סעיף א', 'הרואה ערי יהודה בחורבן, אומר: ערי קדשך היו מדבר, וקורע'. ופסקו המגן אברהם והמשנה ברורה על פי הבית יוסף שם להלכה, 'אפילו יושבין בהן ישראל, כיון שהישמעאלים מושלים עליהם, מיקרי בחורבן'. הנה כי כן, הלכה פסוקה היא, שהשאלה אם ארץ ישראל חריבה או לא, היא שאלה של שלטון. ארץ ישראל בלי מדינת ישראל, היא ארץ חריבה. תקומת המדינה, היא תקומת ארץ הקודש.

לכאורה תשובה פשוטה וחותרת, אבל האמת שהיא מצריכה עיון גדול. שהרי בדברים ל' מזהירה התורה, 'ובחרת בחיים.. לאהבה את ד' אלוקיך, לשמוע בקולו ולדבקה בו, כי הוא חייך ואורך ימיך לשבת על האדמה אשר נשבע ד' לאבותיך.. לתת להם'. וכתב שם אור החיים הקדוש, 'כי ישיבת הארץ, היא מצוה כוללת כל התורה'. אז ארץ ישראל עניינה דבקות בד', ומה הקשר בין דבקות רוחנית למדינה? זה שהאידיאה האלוקית הצפונה בתורה, מתגלה דוקא בארץ ישראל, מובן בהחלט. אך מאיפה צצה לה לפתע האידיאה הלאומית השלטונית? התשובה גנוזה בסוד המנצפ"ך. אז בואו נכנס לעומק הדברים.

אותיות הגאולה

מנצפ"ך, הן חמש מאותיות הא"ב, להן יש אות סופית, תופעה עלומה. מדוע דוקא לאותיות אלו, יש צורה מיוחדת כשהן מופיעות בסוף מילה? או לחילופין, היכן הן האותיות הסופיות, של כל שאר האותיות?

בפרקי דר' אליעזר מז' אומר ר' אליעזר, 'חמשה אותיות שנכפלו בכל האותיות שבתורה - כולם לסוד גאולות'. כלומר, מנצפ"ך הן אותיות גאולה. כוחות חיים אלוקיים הרמוזים בכל אחת מן החמש, הפועלים גאולות לעם ישראל לדורותיו. ומפרט שם המדרש, על איזו גאולה בדיוק, אחראית כל אחת מאותיות המנצפ"ך. על ידי האות כ', נגאל אברהם אבינו מאור כשדים, כרמוז בהופעתה פעמיים, במילים 'לך לך'. על ידי האות מ', נגאל יצחק אבינו מיד פלשתים, כרמוז בהופעתה הכפולה, במילים 'לך מעמנו'. יעקב אבינו נגאל מעשיו הרשע, על ידי האות נ', הרמוזה בהכפלתה במילות תפילתו, 'הצילני נא'. באות פ' הכפולה, נגאלו אבותינו ממצרים, כרמוז בראשי תיבות המילים: פקוד פקדתי. ועתיד הקב"ה לגאול את ישראל משעבוד ארבע מלכיות, באות צ', ולומר להם, צמח צמחתי לכם, שנאמר בזכריה ו': ואמרת אליו כה אמר ה' צב-אות לאמר, הנה איש צמח שמו, ומתחתיו יצמח.

בספר קדושת לוי בחלק הליקוטים, מסביר על פי דברים אלו, את הפסוק בישעיהו כד' טז', 'מכנף הארץ זמירות שמענו, צבי לצדיק', שעל ידי אותיות מכנ"ף, שהן ארבע מתוך חמש אותיות המנצפ"ך, 'זמירות שמענו', היינו, כבר היו ארבע גאולות, לשלושת האבות, ולישראל ביציאת מצרים. ועתה, 'צבי לצדיק', ממתנינים ומייחלים אנו, לגאולה האחרונה, שתהא באות צ'.

אז למדנו, שאותיות המנצפ"ך הן 'סוד הגאולות', אך מה יש בהן שעושה אותן לכאלה? ומה יש בה באות צ', אשר בה גנוז סוד גאולתנו?

צופים אמרו

ר' ירמיה וי"א ר' חייא בר אבא במגילה ב: אומר, 'מנצפ"ך, צופים אמרו'. מי הם אותם צופים אשר חידשו את המנצפ"ך? אומר שם רש"י, 'נביאי הדורות'. אבל הגמרא תמהה, איך יכול להיות שחידשום, והלא כתוב 'אלה המצוות', ולמדנו שאחר שניתנה התורה, 'אין נביא רשאי לחדש דבר מעתה'? אז איך הם המציאו אותיות חדשות? ועוד שואלת הגמרא, והלא אמר רב חסדא, ש'מ"ם וסמ"ך שבלוחות, בנס היו עומדין', שהרי האותיות בלוחות הברית שקיבלנו בהר סיני, היו חקוקות, כאויר שעבר את לוחות האבן מצד אל צד, וממילא יוצא, שהאבן אשר נותרה באמצע האות ס' והאות ס', נותרה באויר מכל צדדיה, ועמדה על ידי נס. ומתוך אמירה זו מוכח, שכבר בלוחות הברית היתה האות ס' סופית, ואיך תאמר שנביאי הדורות תקנוה? עונה הגמרא, שאכן האותיות הסופיות כבר היו במעמד הר סיני, אבל שכחום, וחזרו הצופים ויסדום. לכאורה, קצת תמוה לומר, שעם ישראל ישכח חלק מאותיות הא"ב, ודוקא את אותיות מנצפ"ך הסופיות?

עוד צריך להבין, מדוע הסביר רש"י, שה'צופים' הם 'נביאי הדורות', בלשון רבים. האם כוונתו, שלא היה זה נביא מסויים בדור מסויים, אלא שוב ושוב במהלך הדורות? אם כן הוא, אז צריך להבין, כיצד זה נולד שוב ושוב הצורך לחדשם?

נגזות ונגלות

אומר הזוהר חדש, שיר השירים יא: משם אליהו הנביא, שהמנצפ"ך הן אותיות נסתרות, אשר נגזזו בעת שנגזז האור הראשון, שנברא בתחילת מעשה בראשית. אדם הראשון ידע את האותיות הללו, ואחרי שחטא נגזזו. עד שבא אברהם אבינו, וברוח קדשו, גילה אותן מחדש. אברהם אבינו הורישם ליצחק אבינו, שהורישם ליעקב אבינו, שהורישם ליוסף הצדיק. כיון שמת יוסף ובני ישראל היו בגלות, נגזזו האותיות. עד שעמדו ישראל על הר סיני וזכו לגילוי המנצפ"ך מחדש. כיון שחטאו בחטא העגל, נשתכחו מהם, ונדעו רק למשה, יהושע, ושבעים הזקנים, ובהם נכנסו לארץ. כיון שנבנה בית המקדש על ידי שלמה המלך, נחקקו אותיות המנצפ"ך בשאר אותיות הא"ב. אמנם, כפי שנראה בהמשך, נשכחו הם שוב לאחר חורבן המקדש, וחודשו בתקופת התנאים.

מובן שלדברי הזוהר יש עומקים רוחניים גדולים, אבל התיאור הזה, אינו מותר מקום לספק, כי אין מדובר בשכחה טכנית של חמש האותיות הסופיות. ה"שכחה" החוזרת ונשנית, אינה אלא גניזה הנובעת ממדרגת הדור. וכן כתב הרמ"ק בספרו 'פרדס רימונים' שער כו' פרק כו', 'ולפי האמת אין כונת אליהו במאמר הזה לומר לנו שמציאות צורת האותיות ושמותם נשתכח מהם, שהרי היו לישראל ספרי תורה שכתב להם משה רבינו ע"ה, אחד לכל שבט ושבט, ואחד בארון.. וא"כ למה ישתכח צורת אותיות אלה מישראל, יגיהו ספריהם מתוך ספרי משה רבינו..'. אשר על כן, מוכרחים לומר, שסוד הגאולה הרמוז באותיות מנצפ"ך, הוא אשר השתכח, וחזרו נביאי הדורות, ולימדו לעם ישראל שוב ושוב את סוד הגאולה. עתה מובן מדוע כתב רש"י 'נביאי הדורות' בלשון רבים. שהרי השכחה לא היתה חד פעמית, אלא חוזרת ונשנית. שוב ושוב התחדש הצורך, להזכיר לעם ישראל את סוד המנצפ"ך. גילוי זה נעשה על ידי ה'צופים', הם נביאי הדורות.

אם כך הוא, אז אולי אפשר שגם מאיתנו השתכח סוד הגאולה שבאותיות המנצפ"ך, וגם אנו זקוקים ללמוד להכירם, על מנת שנוכל להתפלל, ליסודם מחדש, ברחמי שמים. ואם תאמרו והלא אין אנו נביאים? נוכל להסתמך על פירושו של רבינו חננאל, אשר הסביר את הביטוי 'צופים אמרום' – 'חכמים תקנום'. ואם כן, אפשר גם בכח התורה, בצירוף תשובה, ותפילה, וצדקת הרבים, לשוב ולזכות, להתגלות סוד המנצפ"ך, לגאולתנו השלימה.

מעשה ביום סגריר

הגמרא בירושלמי מגילה פ"א ה"ט אומרת, 'משם ר' מתיה בן חרש אמרו, מנצפ"ך, הלכה למשה מסיני'. הדברים מתאימים לאשר למדנו בבבלי, שאותיות אלו התקבלו יחד עם כל

אותיות הא"ב בהר סיני. שואלת שם הגמרא, 'מהו מנצפ"ך?' והרי סדר האותיות על סדר הא"ב הוא, כמנפ"ן, ומדוע מכונים הם מנצפ"ך? עונה ר' ירמיה בשם ר' שמואל בר רב יצחק: 'מה שהתקינו לך הצופים'. כלומר, הביטוי מנצפ"ך בא לרמוז, שאותיות אלו חודשו מן צופיך, היינו, על ידי הצופים. ראינו שלרש"י אלו הם נביאי הדורות, ולר"ח הם חכמי ישראל. אבל הגמרא שם בירושלמי, מזהה את הצופים בזיהוי מפתיע מאד.

מספרת הגמרא, 'מעשה ביום סגריר, שלא נכנסו חכמים לבית הוועד, ונכנסו התינוקות'. היה יום גשום שכולם מסתגרים בבתיהם, המורים לא באו, והתלמידים דווקא כן. תלמידים מאד מיוחדים. 'אמרין, איתון נעביד בית וועדא דלא ייבטל'. אמרו התלמידים, בואו נעשה בית מדרש, כדי שלא יתבטל לימוד התורה. 'אמרין מהו דין דכתיב מ"ם מ"ם, נו"ן נו"ן, צד"י צד"י, פ"ה פ"ה, כ"ף כ"ף? מהו סוד האותיות הכפולות? והשיבו התינוקות המדהימים האלה, 'ממאמר למאמר, מנאמן לנאמן, מצדיק לצדיק, מפה לפה, מכף ידו של הקב"ה לכף ידו של משה'. ומסיים הירושלמי, 'וסיימו אותן חכמים, ועמדו כולן בני אדם גדולים. אמרון ר' ליעזר ור' יהושע הוון מינהוין'. ציינו חכמים את הילדים האלה שעתידיים הם להיות אנשים גדולים, וכך אכן היה, ור' אליעזר ור' יהושע, היו שנים מן הילדים הללו.

לפני שנעמיק בדבריהם, אנו עומדים משתאים, וכי הירושלמי באמת מתכוין לומר, שהילדים האלה, הם שחזרו ויסדו את המנצפ"ך? אמנם בפירוש 'פני משה' באר, שכוונת הירושלמי להוכיח, שכבר בתקופת הנביאים חזרו ויסדו המנצפ"ך, והראיה שהילדים הכירו האותיות, ועמדו ודרשו. אך הרמב"ן בחידושו לשבת קד., הבין את הירושלמי כפשוטו, וכתב, 'פירוש צופים: ר' אליעזר ור' יהושע, שהם חזרו ויסדו'. דברים אלו, מעצימים את מסתוריות סוגייתנו, מדוע דוקא הילדים, הם המגלים את סוד המנצפ"ך?

דרשת הילדים

דרשו הילדים הקדושים את סוד המנצפ"ך, 'ממאמר למאמר, מנאמן לנאמן, מצדיק לצדיק, מפה לפה, מכף ידו של הקב"ה לכף ידו של משה'. מה פירוש?

הסביר בפירוש 'קרבן העדה', 'ממאמר של הקב"ה למשה, למאמר של משה לישראל.. שלא שינה משה, ואמר לישראל בלשון רבו. מנאמן, שהקב"ה נקרא הא-ל הנאמן, למשה שנקרא נאמן, שנאמר: בכל ביתי נאמן. מצדיק, מהקב"ה שנקרא צדיק, שנאמר: צדיק ד' בכל דרכיו, למשה שנקרא צדיק, שנאמר: צדקת ה' עשה. מפה של הקב"ה, לפה של משה, שנאמר: פה אל פה אדבר בו. מכף ידו של הקב"ה, ניתנו הלוחות לכף ידו של משה'.

לכאורה, הסבירו הילדים, שהמנצפ"ך בכפילותם מלמדים, שמשה רבינו הגואל הגדול, מורם ורבים של כל גואלי ישראל, פעל מכוח הקב"ה, בכל פעולותיו. בכל אשר פעל ועשה, היה מכוין להיות כגרזן ביד החוצב, ככלי להתגלות אור פעולת ד' יתברך בעולם. אבל לכאורה, כל אותיות התורה, הן שמותיו של הקב"ה, כוחות בהם הוא פועל בעולמו, אז מה מיוחד במנצפ"ך, שדוקא בהם מודגשת השגחתו ופעולתו יתברך, על ידי עבדיו הגואלים? ובכלל, מה החידוש הכל כך מופלא באמירה זו?

כחותם המתהפך

רבינו הגר"א, בספרו אדרת אליהו, משפטים כא' ו', מסביר בגאונותו המופלאה, את אופן החיבור של תורה שבעל פה עם תורה שבכתב, ואומר, 'מגדולת תורתנו שבעל פה שהיא הלכה למשה מסיני, והיא מתהפכת כחומר חותם. חוץ המצוות שבאו במנצפ"ך, שהם מישרים'. לכאורה דברי הגר"א נראים ככתב חידה בפני עצמו. מהו סוד חותם המתהפך? ומהן המצוות שבאות במנצפ"ך? ומדוע מכונות הם 'מישרים'?

כדי להבין את דבריו הקדושים, ניזכר באופן בו פועלת חותמת רגילה. על החותמת עצמה יש אותיות הפוכות, וכשחותמים בהן על הנייר, מופיעות אותיות ישרות, אותן יצרה החותמת באותיותיה ההפוכות. כך גם תורה שבכתב, היא השורש של תורה שבעל פה. ואף על פי שהלכה למשה מסיני, נראית בהרבה מקרים, כהפוכה מפשט הכתוב בתורה, אין זאת, אלא כעין התהפכות החותמת, של התורה שבכתב. וכאן יש עומק עצום.

כי יש מי שעלול לטעות ולחשוב, שאם תורה שבעל פה אשר ניתנה בסיני, משנה כביכול מתורה שבכתב, אז יש כאן חלילה חוסר התאמה. ויש מי שעלול לשגות מתוך כך, במחשבות עקומות על אמינות הדיוק שבמסירת תורה שבעל פה, וד' יצילנו ממחשבות כאלה. אומר לנו הגר"א, היזהרו ואל תטעו, ודעו שהתורה שבכתב, מולידה באופן דווקאי, את התוצאה המדויקת שבתורה שבעל פה, עם כל התהפכותה, בבחינת חותם המתהפך. היינו, כשם שהאותיות ההפוכות של החותמת, יוצרות בדווקא את התוצאה החתימתית, ואם יתבצע שינוי באותיותיה ההפוכות של החותמת, תצא תוצאה שונה בהתהפכותה החתימתית, כך גם תורה שבעל פה, עם כל התהפכותה מתורה שבכתב, היא תוצאה דווקנית והכרחית, של הכתוב בתורה שבכתב. הדברים מתחברים לאשר ביארנו באריכות בשיעורנו על 'השרקק', שהא"ב בשמים, הוא א"ב הפוך, על סדר תשר"ק.

ישאל השואל, מדוע משתלשל דבר ד' אלינו כחותם המתהפך? מה צורך יש בהתהפכות זו? התשובה עולה מדברי מרן הרב קוק באורות התורה א' א', שם מסביר הרב, ש'תורה שבכתב' אנו מקבלים על ידי הציור היותר עליון ויותר מקיף שבנשמתנו.. דאים אנו על ידה למעלה מכל הגיון ושכל, חשים אנו רוח אלוקים עליון מרחפת עלינו, נוגעת ואינה נוגעת, טסה על פני חיינו ממעל להם, ומזרחת אותם באורה.. שמיימיותה האלוקית של תורה שבכתב, מצריכה צינור נוסף, כדי להוריד את דבר ד' אלינו. 'בתורה שבעל פה, אנו יורדים כבר אל החיים. אנו חשים שהננו מקבלים את האורה העליונה בצינור השני שבנשמה, בצינור המתקרב לחיי המעשה'. החיבור בין תורה שבכתב לתורה שבעל פה, הוא החיבור בין שמים וארץ, 'ושני אורים הללו, עושים עולם שלם, ששמים וארץ ישקו בתוכו'. עתה מאד מובן עניין ההתהפכות. שמים אינם ארץ, וארץ אינה שמים, יש צורך בתהליך מצמצם, אשר יוריד את הדברים השמיימיים למציאות הארצית, ועל ידי "התהפכות" זו, יחברו ארץ ושמים יחדיו. זהו סוד חותם המתהפך.

המשיך הגר"א ואמר, כך הוא אופי החיבור של תורה שבכתב עם תורה שבעל פה, בדרך כלל, חוץ מן המצוות הבאות במנצפ"ך, שהם מישרים. 'המישרים', הן אותן מצוות, שבהן החיבור בין תורה שבכתב לתורה שבעל פה, אינו כחותם המתהפך, אלא באופן ישר. פשט

התורה שבכתב, הוא גם הנפסק במישרים להלכה, בתורה שבעל פה. לכאורה דברי הגר"א מובנים, אם כי יש לתמוה מדוע במצוות אלו, אין צורך בהתהפכות, אך בעיקר יש לשאול, מה הקשר בין תופעת ה'מישרים' למנצפ"ך?

המישרים

אומר הזוהר חדש שיר השירים יא:; משם אליהו הנביא, 'דלית בכל אתוון, דאיקרון מישרים, בר אלין, ואינון דאתכפלו מישרים אלין באלין, מ' בס', נ' בן', צ' בן', פ' בן', כ' בן', אלין מישרים, אלין באלין..'. שאין בכל האותיות שנקראות מישרים חוץ מאלו. והם שנכפלו מישרים אלו באלו, מ' בס', וכו', אלו מישרים, אלו באלו. ומוסיף הזוהר שם בהמשך, '..דהא לית בכל אתוון אסכמותא אלין באלין למיהוי דא בדא, בר אלין'. שהרי אין בכל האותיות הסכמה אלו באלו, להיות זו בזו, חוץ מאלו. ננסה להציע מעט הבנה בדברי הזוהר אלו.

כל אחת מאותיות הא"ב, מבטאת בצורתה, כח חיים אלוקי הגנוז בה. כח פעולה והשגחה, בו מנהיג הקב"ה את עולמו. לכן, מול כל אות מאותיות הא"ב הארציות, המופיעות כאן למטה בהבנתנו הפשוטה, ישנה אות שמיימית שורשית, המחיה אותה, מהאור העליון. אלא שבכל האותיות, גנוז שורשם השמיימי בשמיימותו, ואילו באותיות מנצפ"ך, מאיר האור השורשי בגילוי כאן למטה. לכן נכפלו אותיות אלו.

כך לדוגמא, ך' סופית, היא השורש האלוקי השמיימי של כ' הפשוטה. ובכל זאת, היא מופיעה בא"ב המתגלה אלינו, משום שכוחה האלוקי השמיימי של הכ' הארצית, מתגלה גם הוא כאן למטה, בדמות ך' סופית. בפשטות, אפשר אם כן לומר, שבמנצפ"ך, מופיעה ההנהגה האלוקית, בגילוי גדול, במציאות הארצית, עד שרואים בפעולה הארצית, כמעט בגילוי גמור, את שורשיה השמיימיים.

זהו שאומר אליהו הנביא בזוהר, שהמנצפ"ך הן מישרים אלו באלו, ואין בכל האותיות הסכמה אלו באלו, להיות זו בזו, חוץ מאלו. כי באותיות אלו, שמים וארץ מסכימים זה לזה, ומתחברים זה בזה, בחיבור ישר וגלוי. באותיות אלו, מתיישרת המציאות הארצית, אל המציאות השמיימית, עד שאין צורך בהתהפכות החותם, לחיבורם של שמים וארץ. תורה שבכתב ותורה שבעל פה מתמזגות לאחת. ובאמת, זהו סודו של האור הגנוז.

התגלות האור הגנוז

רבי יעקב בגמרא חגיגה יב. אומר, 'אור שברא הקדוש ברוך הוא ביום ראשון, אדם צופה ומביט בו, מסוף העולם ועד סופו'. ומוסיף שם רבי אלעזר, 'כיון שנסתכל הקדוש ברוך הוא בדור המבול ובדור הפלגה וראה שמעשיהם מקולקלים - עמד וגנוז מהן, שנאמר (איוב לח') וימנע מרשעים אורם. ולמי גנוז - לצדיקים לעתיד לבא, שנאמר וירא אלוקים את האור כי טוב, ואין טוב אלא צדיק, שנאמר (ישעיהו ג') אמרו צדיק כי טוב'.

מסביר ה'מקדש מלך', בביאורו לעניין גניזת האור, המוזכרת בתחילת הקדמת הזוהר, שהאור הגנוז היה אור אלוקי גלוי מאד, ללא כל התלבשות והסתרה, ולכן יכול היה האדם לצפות ולהביט על ידי אור זה, מסוף העולם ועד סופו, וכל סודות הנהגת הבורא את עולמו, היו נגלים לו לאדם על ידי אור זה. ובגלל הרשעים אשר עלולים להשתמש בו לרע, גנזו הקב"ה [עץ חיים, שער מ"ן דרוש ה', לשם ש"ו, ביאורים, טנת"א, פ"ג, א'-ה'].

מהאור הגנוז הזה יצאו המנצפ"ך, ועל כן זוהי תכונתם, התגלות אור ד' בארץ, להנהיג את עולמו, כמעט ללא הסתרה. התגלות ההנהגה השמימית, המופיעה בגילוי בארצות ממש, לגאול את ישראל.

יעמוד מלך מבית דוד

הרמב"ם בפרק יא' מהלכות מלכים הלכה ד', מתאר את מלך המשיח, ואומר, 'ואם יעמוד מלך מבית דוד, הוגה בתורה ועוסק במצוות כדוד אביו, כפי תורה שבכתב ושבעל פה...! לכאורה יש לתמוה, מדוע כתב 'כפי תורה שבכתב ושבעל פה', יכול היה לכתוב, כפי תורת ד', וזהו. מה פשר הפירוט הזה?

החיבור בין תורה שבכתב לתורה שבעל פה, כפי שראינו לעיל, הוא החיבור בין השמים והארץ, סוד הנהגת הבורא יתברך את עולמו. ראינו שברוב המצוות, כמו גם ברוב המצבים, אור ד' מתגלה כחותם המתהפך, המצמצם את האור השמימי, בירידתו למציאות הארצית. אך יש גם מצוות כמו גם מצבים, בהם יורד האור במישרין, בלי התהפכויות, ואז הנהגת הקב"ה את עולמו, היא הנהגה גלויה.

בשיעור על 'השרקרק', דיברנו על מצב בו הדברים מתנהלים במהופך, על סדר התשר"ק, והשמים מורידים את השפע, מבלי להתייחס ליכולת הקיבול של הכלים הארציים. אך המנצפ"ך שונים מהתשר"ק, כי במנצפ"ך, יורד שפע שמימי גדול, אבל ב'מישרים'. זוהי מדרגה מאד מיוחדת, בה השמים אינם מתעלמים מגבוליותה של המציאות הארצית, אלא שהמציאות השמימית והארצית, מיושרות ו"מסכימות" זו עם זו, עד שהשפע יכול לרדת מן השמים לארץ בעוצמה אדירה, מבלי להיזקק להתהפכות וצמצום. כדי להסביר את הדברים נתבונן בדמותו המופלאה של דוד המלך, שידע היטב את סוד המנצפ"ך.

מורשת דוד המלך

כשדוד המלך נלחם, היה ברור לעין כל, שהוא אינו אלא יד ד'. די אם ניזכר בנאומו הראשון והאלמותי, באותו קרב מכונן, בו נלחם עם גלית הפלשתי, נאום אשר צריך להדהד בראשו של כל מנהיג בישראל, בכל אשר יעשה. וכך אמר דוד מלכנו, כמובא בשמואל א' יז', 'ויאמר דוד אל הפלשתי, אתה בא אלי בחרב ובחנית ובכידון, ואני בא אליך בשם ד' צב-אות אלוקי מערכות ישראל אשר חרפת. היום הזה יסגרך ד' בידי והכיתך, והסירותי את ראשך מעליך, ונתתי פגר מחנה פלשתים היום הזה, לעוף השמים

ולחית הארץ, וידעו כל הארץ כי יש אלוקים לישראל. וידעו כל הקהל הזה, כי לא בחרב ובחנית יהושיע ד', כי לד' המלחמה, ונתן אתכם בידינו'. איזה נאום. בדור של מנהיגים לא מעטים, שעסוקים בקרדיטים וגזירת סרטים, יח"צנים ותרבות הפייסבוק השטחית, והכל מהפה ולחץ, אי אפשר שלא להתגעגע ולהתרגש מנאומו הקדוש של דוד המלך. וידעו כל הארץ כי יש אלוקים לישראל'.

לפעמים מנסים ליישם את מורשת דוד המלך, בהתייחס לצה"ל, ומדברים על "צבא קטן וחכם". אבל זה ממש לא העניין. דוד המלך לא היה קטן וחכם. הוא היה גיבור אמוני, אשר כל מי שהתבונן עליו ועל מעשיו, ראה את אור ד' עליו. הלא כך אמר לו שאול המלך בשמואל א' כד', באחד מרגעי האמת, 'הנה ידעתי כי מלך תמלוך, וקמה בידך ממלכת ישראל'. ופירש שם רש"י, 'שרואה אני שהקב"ה מצילך מידי'. גם נתן הנביא אומר לדוד המלך, בשמואל ב' ז', 'כל אשר בלבבך, לך עשה, כי ד' עימך', ופירש שם מלבי"ם, 'כי ה' עמך, ומחשבת בלבך, הוא הערת רוח הקודש, הנלוה עמך תמיד'.

אז אומר הרמב"ם, משיח יהיה 'הוגה בתורה ובמצוות כדוד אביו, כפי תורה שבכתב ושבעל פה'. שמים וארץ יהיו מחוברים אצלו יחדיו, במיזוג גמור, ממש כמו אצל דוד המלך. וכפי שהתנבא ישעיהו יא', 'ונחה עליו רוח ד', רוח חכמה ובינה, רוח עצה וגבורה, רוח דעת ויראת ד'". כפי שהזכרנו בשיעור על המכפלה החברונית, הפסוק בתהלים קכב' אומר, 'ירושלים הבנויה כעיר שחבורה לה יחדיו'. מתי ירושלים באמת בנויה? מסביר שם רש"י על פי חז"ל, כשירושלים של מטה, תהיה כמו ירושלים של מעלה. ואומר שם דוד המלך, 'למען אחי ורעי, אדברה נא שלום בך'. וכתב שם רש"י, 'אני דוד המלך שלום בך'. זהו תפקיד המנהיגות מבית דוד, לחבר תורה שבכתב ותורה שבעל פה, שמים וארץ, ירושלים של מעלה ושל מטה, בשלום יחדיו. מנצפ"ך.

זהו גם העומק שבדרשת הילדים המובאת בירושלמי הנ"ל, על סוד המנצפ"ך, 'ממאמר למאמר, מנאמן לנאמן, מצדיק לצדיק, מפה לפה, מכף ידו של הקב"ה לכף ידו של משה'. חידשו הילדים, שמשה רבינו הפועל כאן למטה, במאמרו, בנאמנותו, בצדיקותו, בפיו, בכף ידו הפועלת, הופיע בו אור ד' בגילוי, ללא הסתרה, עד שמכונה הוא בכינויו של הקב"ה בכבודו ובעצמו. מי שהיה מתבונן על משה רבינו, היה רואה עליו, את השורש האלוקי של כל אשר אמר ועשה. כמה מתגעגעים אנחנו היום למנהיג, שלא יהיה "פוליטריק" קטן. מנהיג שאור ד' יאיר עליו, ויהיה ניכר בכל מעשיו, שנחה עליו רוח ד'.

טללי ילדות

למדנו להכיר את המנצפ"ך, ואת עניינם באופן כללי, ואף הבנו את דרשת הילדים, אך עדיין איננו מבינים, מדוע ילדים הם שחידשו ודרשו את סוד המנצפ"ך?

תופעת הילדים דורשי האותיות, נמצאת גם בבבלי שבת קד. 'אמרי ליה רבנן לרבי יהושע בן לוי: אתו דרדקי האינדנא לבי מדרשא, ואמרו מילי, דאפילו בימי יהושע בן נון לא איתמר כותיהו'. באו ילדים לבית המדרש, ואמרו דברים שאפילו בימי יהושע לא נאמרו כמותם.

מסביר הרב קוק בראש מילין, על אותיות המנצפ"ך, שהילדות היא הראשיתיות, ההתחלה הקדומה השורשית, של לידת עם ישראל. ורומזת לנו הגמרא, שדוקא לעת "זקנה", בדורות של משיח, תתגלה מחדש הראשית האלוקית העליונה, ממנה יצאנו לדרך הארוכה של ההסטוריה היהודית הקדושה. והאותיות, כל כוחות החיים שבתוכנו, ולימוד התורה שלנו, יתגדלו, ויקבלו עומקים רוחניים שלא הוכרו כמותם, גם בימי ענקי ישראל הראשונים, כמו ראשון התלמידים, יהושע בן נון. ובלשונו של הרב, 'וטללי הילדות, שהם שבים להתגלות, ברביביהם הנוצצים, לעת זקנה, בפרט ובכלל, באיש ובאומה, בעולם ובעולמים, ובכל מרחבי היש, בגויות ובנשמות, הם מכפלים רבבות מונים את העושר הגדול של אוצר החיים, התחיה והדעה, והאותיות מתמלאות במילואי אורים גדולים, ואתו דרדקי לבי מדרשא ואמרי מילי דאפילו בימי יהושע בן נון, לא אתמר כותיהו..!'

עוד אפשר להוסיף, כי יהושע בן נון הוא הכובש הגדול של ארץ ישראל, ובאו הילדים, וגילו אורות ארץ ישראלים כאלה שאפילו בזמן הכיבוש הראשון, לא האירו כמוהם. וכן כתב הרב באורות ארץ ישראל ז', 'בארץ ישראל מתגדלות האותיות של נשמתנו, שם מחשיפות הן נהרה, יונקות חיים עצמיים מזיו החיים של כנסת ישראל, מושפעות הן מסוד יצירתם המקורית בדרך ישרה, אוירא דארץ ישראל, ממציא את הגדול הרענן של אותיות החיים הללו..!'

ארץ ישראל היא ארץ המנצפ"ך. כאן מתגלה שורשם האלוקי של כל כוחות החיים הארציים הממשיים. כאן עולים כוחות חיינו, חיי עולם אשר נטע בתוכנו, בחינת תורה שבעל פה, ומתרחבים ומתגדלים, עד שנעשים לכלים אדירים, לקבלת האור השמימי, אור תורה שבכתב, במישרים, 'בדרך ישרה'.

על פי דברים קדושים אלו של מרן הרב קוק, לומדים אנו, כי המנצפ"ך נדרשו דוקא על ידי הילדים, ללמדנו, ששיבתנו לארץ ישראל, צריכה להביאנו ולהשיבנו, לאחר כל זקנת ההסטוריה היהודית, בחזרה לימי ילדותנו הלאומית, עת נגלה עלינו הקב"ה בכבודו.

גם ילדים יכולים

בשיפולי גלימתו של מרן הרב, הרשו לי להציע פרשנות נוספת, לעניין הילדים הירושלמים. אם נשים לב, הירושלמי בחר בדרך מאד ספרותית לומר את דבריו. 'מעשה ביום סגריר', שלא באו החכמים לבית הועד, והתלמידים אמרו בואו נעשה בית מדרש, שלא יבטל לימוד התורה. תיאור זה, אינו פרי של איזו רוח פיוטית סתמית. יש כאן סוד עמוק מאד.

הירושלמי אומר לנו, דעו לכם, יבוא יום סגריר, יום שהגילוי הנבואי, הרוח קודשי, הנשמתי, יהיה סגור, וגם ענקי התורה, מורי ההוראה הגדולים, לא יהיו, והדור כולו יהיה בבחינת ילדים, חסרי דעת. ובודאי יהיו אשר יתייאלו ויאמרו, במצב הזה, איך אפשר לגלות את המנצפ"ך, את דבר ד' היורד ופועל בארץ בגילוי? וירימו ידיים. אז דעו לכם, אומר הירושלמי, שסוד המנצפ"ך יכול להתגלות גם בדור של "ילדים", שאין נביא, ואין חכמים. כל מה שצריך, זה אהבת תורה, ושאיפה אמיתית, שלא תתבטל תורה מישראל.

הירושלמי הזה מדבר אלינו, ממש עלינו. אנו מוכרחים להתעודד ולומר, אז מה אם יום סגריר, שהאורות נראים סגורים, אז מה אם אבדו אנשי אמונה וענקי התורה, למרות הכל, ועם כל ילדותנו, עם כל חוסר הדעת שלנו, אנחנו יכולים בתמימותנו, ושאיפתנו שלא תתבטל תורה מישראל, לגלות מחדש את סוד המנצפ"ך, עד שיראו כל עמי הארץ, ששם ד' נקרא עלינו.

סוד הגאולות

עדיין יש לשאול, מה העניין בחמש אותיות המנצפ"ך, שדוקא בהן נגנז הכח הנסי של האור הגנוז, הפועל לגאולתם של ישראל שוב ושוב? ננסה להציע משמעות פרטנית לכל אות ואות, על פי ההבנות המצויות בספר ראש מילין, של מרן הרב קוק.

גאולתו של אברהם אבינו היתה בכ'. אות כ"ף רומזת לכף היד הפועלת המעשית. אברהם אבינו זכה במעשיו הגדולים, מעשי החסד, האירוח והקירוב, והכל מתוך מעשה הקריאה הגדולה בשם ד'. יצחק אבינו נגאל באות מ', המייצגת את המיימיות הממזגת ומאחדת את הכל במיזוג ויחוד אחדותי שאין כמוהו. זרוק טיפת מים לתוך מים, ולא תוכל יותר להבחין בינה לבין שאר המים. כך יצחק אבינו, העולה התמימה, בשלימותו וצדיקותו, איחד ויחד, חיבר ומיזג את כל המציאות כולה, לשורשה באלוקים חיים, ובזה נגאל. יעקב אבינו נגאל על ידי כוחה של האות נ', המייצגת את הריבוי הפרטני, המגלה את אור ד' בתוך המציאות הפרטנית. נון פירושו דג. וכך בירך יעקב 'וידגו לרוב בקרב הארץ'. יעקב אבינו מוליד את פרטי ישראל, שנים עשר השבטים. בריבוי הפרטני, המיוחד ומתכלל בכללות ישראל, אליו יתברך, גנוז היה כח גאולתו של יעקב אבינו. 'יש לי כל', אומר הוא לעשיו, האומר 'יש לי רב'. גם יעקב אבינו עסק בהתרבות, בפריה ורבייה, וברכוש גדול, אבל ידע הוא לקדש שמו יתברך באיחוד הרבים. שמע ישראל ד' אלוקינו ד' אחד. ברוך המקדש שמו ברבים.

בני ישראל נגאלו ממצרים בכח האות פ', המייצגת את הפה המדבר. פרעה היה פה רע, שניסה לגרום לאי יציאת אורות דעת האלוקים, להתגלות בדיבור, המעביר את הדברים להנהגה מעשית, של קבלת עול מלכות שמים ועול מצוות. משה רבינו, אשר נאמר בו 'פה אל פה אדבר בו', גואל את הפה של עם ישראל, ומביא לנו את חג הפסח, פה סח. היציאה ממצרים מוציאה את הדיבור הישראלי מן הגלות. לכן גאולת מצרים היתה בכח האות פ'.

כפי שלמדנו לעיל מפרקי דר"א, 'ועתיד הקב"ה לגאול את ישראל משעבוד ארבע מלכיות, באות צ', ולומר להם, צמח צמחתי לכם, שנאמר.. הנה איש צמח שמו, ומתחתיו יצמח'. וכן מופיע גם במדרש במדבר רבה לפרשת קורח יח' כא', ותנחומא קורח יב', שגאולתנו אנו, אשר לשלימות הופעתה אנו מצפים, תהיה באות צ'.

וכן אומר ירמיהו פרק כג', והקימותי לדוד צמח צדיק.. ועשה משפט וצדקה בארץ, בימי תושע יהודה, וישראל ישכון לבטח, וזה שמו אשר יקראו, ד' צדקנו'. וכן בזכריה ו', 'הנה איש צמח שמו ומתחתיו יצמח'. מה פשר הצמיחה הזו, עד שמכונה מלך המשיח 'צמח', ומה הקשר בין הצמיחה הזו, למשפט וצדקה, ולצדיק, ולאות צ'?

צמח צדיק

יש התופסים את הגאולה, כאיזו שהיא הבטחה לאירוע פלאי שיתרחש בעתיד. העולם הולך ויורד, עד שלפתע יופיע המשיח ויגאל את כולנו. זו טעות נוראה. מלמדנו מרן הרב קוק בישראל ותחיתו כח, 'הגאולה נמשכת היא והולכת. גאולת מצרים וגאולת העתיד השלימה, היא פעולה אחת שאינה פוסקת, פעולת היד החזקה והזרוע הנטויה, אשר החלה במצרים, והיא פועלת את פעולותיה בכל המסבות. משה ואליהו גואלים הם לגאולה אחת, המתחיל והגומר, הפותח והחותם, הם יחד ממלאים את החטיבה. ורוח ישראל מקשיב הוא את קול התנועות של פעולות הגאולה, ההולכות מכל המסבות, עד מלא צמיחת קרן הישועה במלואה וטובה'.

יציאת מצרים, היא ראשית תהליך התגלותו של האור הגנוז, אור ד' אשר נגנז לצדיקים לעתיד לבוא, ההולך ומתגלה, הולך ומתפתח, הולך ויוצא לגילוי במהלך כל ההסטוריה היהודית. גאולת מצרים היא פתיחתו של תהליך התיקון העולמי, ההולך ועולה ומשתלם, עד לסיום צמיחתו בימי משיח בן דוד, שעל שם היותו הפרי הגמור של כל תהליך צמיחת הגאולה, נקרא על ידי הנביא, בשם 'צמח'.

ממילא, אין גם לשפוט את תהליך הגאולה, על פי מעשיו של דור מסויים, וגם אם הוא נראה כדור האחרון, שאמור לחוות את הגאולה בפועל ממש. יש להסתכל על עם ישראל ותהליך גאולתו, ברמת הצמיחה הכוללת שלו, לדורותיה. רק כך נוכל באמת להעריך ולהבין, היכן אנו עומדים במהלך צמיחת גאולתנו.

אז הצ' הגואלת, רומזת לצמיחה הגמורה של האור הגנוז, ההולך ומתגלה מתוך נשמותיהם של ישראל במהלך הדורות. אך מה עניין הצדיקות שבאות צ', וכינויו של משיח על ידי ירמיה הנביא כג', בשם המופלא, 'ד' צדקנו'.

הצדק המוחלט

מסביר הרב קוק בראש מילין, שהאות צד"י מבטאת את צדדי המציאות כולם, כשהם מתייחסים זה לזה בצדק האלוקי, במידה ובאיזון הנכון ביניהם, כפי שבראם האלוקים. 'מושג הצדק.. משתכלל בקיבוץ הצבעים כולם, בעריכת כל הכוחות כולם על מכונם ועל סדרם, במקומם ושיעורם.. שהצדדים כולם של כל מושג, של כל מצוי והוה.. יהיו יחושים מלאים צדק, וצדקת ד' תגלה בכל עולמים'. הופעת הצדק, בצדדי כל מושג וכל מצוי, בהתייחסו למה שמחוץ לו, מכל צדדיו, הוא אשר יביא את העולם לאחדותו השלימה, במיזוג הרמוני מתוק ונפלא שאין כמוהו, והיה ד' אחד ושמו אחד. הכל אחד.

'נשמתה של כנסת ישראל היא הצדק המוחלט, שבהתגשותו, הוא כולל את כל הטוב המוסרי שבפועל', כך כתב הרב קוק באורות התשובה ד' ז' [לביאור מפורט של פיסקה זו, ראה שם ב'אורות התשובה', עם ביאור 'צמאון לא-ל חי']. הצדק העולמי המיוחל, גנוז בנשמת כנסת ישראל. ככל שעם ישראל עוסק בתורה, ומיישב את ארץ ישראל, כך האור

הפנימי הכלל ישראלי, אור הצדק המוחלט, אשר יאחד את המציאות כולה באור ד', באיזון האלוקי השלם והצודק של כל צדדי פרטיה - יעלה ויופיע מתוכנו.

וכן כתב הרב, באורות ארץ ישראל ז', בפסקת האותיות הנ"ל, '...משפטים.. הם הם מהות החיים, 'משפט בני ישראל', מהות החפץ הנשמתי הספוג בנשמת משיח רוח אפנו, אשר יקראו לו ד' צדקנו'. שמות בני ישראל שהיו על חושן המשפט, מבטאים את העובדה, שהמשפט האלוקי, המאזן ומחבר את העולם על פי הצדק המוחלט, גנוז בעצם החיים של עם ישראל. את האור הזה, יגלה משיח צדקנו.

אך עדיין יש לתמוה, איך מכנה הנביא את מלך המשיח, בשם ד', - 'ד' צדקנו? אז שימו לב, כי כאן אנו מגיעים לשיא סודו של המנצפ"ך. לקודש הקודשים כפשוטו. ובזה גם תתבאר ותיפתר שאלתנו, מה מקור חשיבותו האלוקית, של השלטון היהודי בארץ ישראל.

כסא ד' בעולם

הפסוק בדברי הימים א' כט' אומר, 'וישב שלמה על כסא ה' למלך'. תמה המדרש שיר השירים רבה א', 'אמר רבי יצחק, וכי אפשר לו לאדם לישב על כסא ה', אותו שכתוב בו 'כי ה' אלוקיך אש אוכלה הוא'..? וכתוב 'כורסיה שביבין דינור', ואת אמרת וישב שלמה על כסא ה'? אלא מה כסאו של הקב"ה שולט מסוף העולם ועד סופו, אף כסאו של שלמה שולט מסוף העולם ועד סופו'.

הרב קוק בישראל ותחיתו יח', מסביר, ששלמה המלך הגיע למצב בו, אפילו הדברים הלא טובים, כמו 'שתים נשים זונות', סרים למשמעתו, והוא שולט בהם, מוציא מהם את הטוב, וזורק את הרע. תיקון העולם כולו, בכל צדדיו ממש. זוהי משמעות המדרש, ששלמה יושב על כסא ד', ושולט על העולם כולו, מסופו ועד סופו. זו תהא מדרגתו של מלך המשיח, כפי שכותב הרב קוק באורות הקודש ב', הטוב הכללי ד', 'תוכן אורו של משיח, מושב כסא ד' בעולם, וזה שמו אשר יקראו ד' צדקנו, בנוי הוא על פי יסוד השקפת האחדות המציאותית, כשהיא מתגברת כל כך, עד שהיא חודרת בכל הפרטים ובכל העלילות כולם'.

אבל עדיין קשה, וכי מלך ישראל יושב על כסא ד'? ואיך מכנים אותו ד' צדקנו? והקשה מכל, הוא הפסוק בירמיה ל', המתנבא כי לעתיד לבוא, ישתחררו ישראל משעבוד הגלות, 'ועבדו את ד' אלוקיהם ואת דוד מלכם אשר אקים להם'. התנסחות ממש קשה.

ובכן, זהו סודו הגדול של המנצפ"ך. עם ישראל, מסוגל וצריך להתרומם למדרגה השלימה, של ביטול כה גמור לאור ד', עד שבכל מעשיו יתגלה אור ד', באופן כל כך קבוע ואמיץ, עד שאפשר יהיה לכנותו בשם ד'.

זוהי המשימה הלאומית של דורנו. להגיע למצב ששם ד' נקרא בגלוי, על המפעל המופלא, והנס הגלוי, של שיבת ציון ותקומת מדינת ישראל, עד שכפי שכתב מרן הרב באורות ישראל ו' ז', לא ישאר ספק בלב מאן דהוא, כי 'מדינת ישראל' היא 'יסוד כסא ד' בעולם'.

שלטון יהודים בארץ ישראל, הוא היסוד להתגלות שלטון ד' בעולמו. מדינת ישראל היא יסוד כסא המלכות, עליו ישב כביכול הוא יתברך. לכן פסקו הבית יוסף, המגן אברהם והמשנה ברורה, שהנקודה העיקרית והקובעת אם ארץ ישראל בחורבנה או בתקומתה, היא נקודת השלטון. על הפסוק בבראשית כה' 'ולאום מלאום יאמץ', כתב רש"י, 'אין לאום אלא מלכות'. השאלה הראשונה שיש לשאול, כדי לדעת אם החלה השבת השכינה לישראל, היא מי שולט בארץ ישראל. מצב בו ישובים יהודיים מצויים תחת שלטון גוים, הוא חורבן, וחרפה לשמו יתברך. הגילוי האמיתי של שמו יתברך בעולמו, בא לידי ביטוי דוקא בשלטון יהודי בארץ ישראל. זהו עיקר גילוי הגבורות המתקוות של המנצפ"ך.

ה' באייר

כמה עלבונות הוטחו ביום תחילת גאולתנו ותקומתנו, יום יסוד שלטוננו המחודש, על חלק נכבד מארץ הקודש. מכאלה המציגים אותו כיום חסר כל משמעות אלוקית, עד לכאלה הרואים בו כיום של עזיבת התורה. ויום זה הלא עשהו ד', ולא אחר. שהרי איזה איש אמת, יוכל להתעלם, מן הנס האלוקי הגלוי לגמרי, שבהקמת מדינת ישראל!?

הלא מכריזי המדינה עשו מעשה חסר כל הגיון, וחסר כל אחריות. לא היה להם שום צבא. כל הפלמ"ח כולו, מנה כאלפיים לוחמים סדירים. זה כל הסיפור. בשיאו עמד הוא על ששת אלפים לוחמים ולא יותר. האצ"ל והלח"י היו קטנים עוד יותר. מולם עמדו צבאות מאומנים וענקיים. אין כל הסבר לנצחון במלחמת השחרור, מלבד נס גלוי. צבא מצרים שנכנס מן הדרום בשיירה צבאית גדולה, עצר ב'עד הלום' וחזר לאחוריו. כששאלו אותם לאחר שנים רבות, מדוע לא המשכתם? הסבירו – ראינו שאין כל התנגדות והיינו בטוחים שזו מלכודת. והאמת היא שלא היתה זו מלכודת, פשוט לא היה מי שיתנגד. יש הטוענים כי על האניה 'אלטלנה', היו כלי נשק, יותר מכל מה שהיה אז בידי הישוב כולו. לפי האמת אי אפשר להבין בכלל איך קמה המדינה. ואין לך נס גלוי מזה. כך גם היה במלחמת ששת הימים שהיתה למעשה מלחמה אבודה לחלוטין, והפכה לנס בלתי נתפס, וכן במלחמת יום כיפור. אי אפשר לדמיין היום את קיומו של עם ישראל ללא מדינת ישראל. כל יהודי בכל מקום בעולם, זוכה להגנה בשל קיומה של מדינתנו זו. היום אנו יכולים לומר בביטחון וללא שום ספק, זוהי ההצלה הגדולה ביותר לכלל עם ישראל בדורות האחרונים.

אבל הנס הגדול מכולם, הוא רוח הגבורה שנכנסה בלב המנהיגים המעשיים, לקום ולהכריז על הקמת המדינה. וכך אמר הרב צבי יהודה, בדרשתו ליום העצמאות תשי"א, המובאת בספר לנתיבות ישראל א' קפב', 'אומץ הגבורה ועוז הרוח הזה של אנשי צבוריותנו, אשר נתכנסו ביום ה' אייר.. והודיעו אל מרחבי העולם כולו וממשלותיו כי יש מדינת ישראל.. אחד הוא עם רוח הגבורה הנשגבה של גיבורי צבאותינו קדושינו.. מוסרי נפשותיהם הטהורות על קדושת ד' וארצו ועמו ותורתו, אחד הוא מתוך המקור האחד של אוזר ישראל בגבורה ועוטר בתפארה.. רוח הגבורה הזה נמשך ממקור הנשמה של כנסת ישראל כולה וממרומי מעמיקה, מאת הנותן לנשמה לעם עליה, ורוח להולכים בה..'. וכן אמר הרצ"ה ביום העצמאות תשכ"ו, כמובא בספר עץ יהודה, הרב יהודה חזני, עמ' 206,

'הכרזת מדינת ישראל בה' אייר תש"ח על ידי נציגי העם בארצו, איננה פועל ידיהם הפרטי, אלא נדחפת על ידי 'רוח גבורה ודעת' [על פי תוד"ה מתיב, ב"מ קו.], דחיפה שמיימית מאת ריבונו של עולם. זהו ערכו של היום'.

הרב משולם ראטה, שהיה גאון ועילוי עצום, ולדעת הרצי"ה היה הוא גדול הדור, אחר פטירת מרן הרב קוק, כתב בספרו קול מבשר א' כא', 'פשיטא בנידון דידן הנוגע לציבור של כלל ישראל, ויש כאן פדיון מעבדות לחירות שנגאלנו משעבוד מלכיות ונעשינו בני חורין והשגנו עצמאות ממלכתית, וגם הצלה ממייתה לחיים שניצלנו מידי אויבינו שעמדו עלינו לכלותנו, בודאי חובה עלינו לקבוע יום טוב. ויפה כיוונו המנהיגים שקבעו את היום הזה דוקא, אשר בו היה עיקר הנס שיצאנו מעבדות לחירות ע"י הכרזת העצמאות, ואלמלא נעשית ההכרזה באותו היום והיתה נדחית ליום אחר אז היינו מאחרים את המועד ולא היינו משיגים את ההכרה וההסכמה של המעצמות הגדולות שבאומות העולם, כידוע, ונס זה משך אחריו גם את הנס השני של ההצלה ממות לחיים הן במלחמתנו נגד הערביים בא"י, והן הצלת יהודי הגולה מיד אויביהם במקומות מגוריהם שעלו לא"י, ובא על ידי כך הנס השלישי של קיבוץ גליות'.

וכן כתב הרב עמרם אבו רביע, בספרו נתיבי עם, חלק הדרשות, עמ' 236, "דוד המלך צפה ברוח הקודש על יום חג העצמאות, ועליו אמר הפסוק הזה, 'זה היום עשה ד' נגילה ונשמחה בו'. שהתכוון במילים אלה על הפסוק הכתוב בתורה: 'היום הזה נהיית לעם', ומצוה אותנו לגיל ולשמח בו, שזו היא מחובתנו להודות ולשבח לה', על שזיכנו לראות במו עינינו חסדים גדולים שהפליא לעשות לעמו ולארצו. עינינו הרואות תכנון המדינה ובסוסה, ומימוש חזון התקוה שפעם בלב כל יהודי בכל שנות חייו, ובכל תקופות נסיונותיו. ידוע לכולנו שזו התחלת הגאולה היא אבן היסוד לגאולה השלמה, שגם בכבוש יהושע לא בבת אחת כבשו את כל הארץ... וכתב האר"י ז"ל דבכל שנה כאשר משבח ומהלל לה' על הנס שנעשה לו בו, יורד שפע רב וגילוי אורות עליונים מלמעלה למטה'.

אז איפה התחילו הבעיות והמחלוקות? הרי הנסים היו כה גלויים. אלא שעמך ישראל ציפה לראות את המנצפ"ך, את אור ד' על המנהיגות המעשית שהכריזה על המדינה, ומשלא ראה זאת, העיב הדבר על שמחתו. היתה אמנם גבורה מעשית ומסירות נפש נפלאה, שברור היה כי היא אינה אלא תוצאה של רוח גבורה ודעת משמים, אבל חסרה היתה המתקנות של התגלות שורשה האלוקי של הגבורה, בפיהם ובמעשיהם של המנהיגים, לשון המעטה.

ציון ירושלים

הפתרון שהציע הרב קוק ברוח קדשו, למצב הבעייתי הזה, עוד בזמן הקונגרסים הציוניים, היה להכניס את הירושלמיות לתוך הציונות, לגלות את המנצפ"ך. מה פירוש?

הסביר הרב, אגרת תתסז', '...מראשית תולדותנו, התבלט שם 'ציון' אצל ההבטאה של מלכותנו, כוחנו העולמי, שהוא הנהו גם כן ודאי קדוש מצד עצמו.. אמנם 'ירושלים'

מבטאת בהבלטתה את המטרה של קדושתנו.. בתור המגמה היותר גבוהה.. של היותנו הישראלית!.. הציונות היא בנין החול, והירושלמיות היא בנין הקודש. ובאגרת תתקה' כתב, 'מיד שתדע האומה שלתחיה הלאומית ישנם שני עמודים ושניהם חזקים, עמוד הקודש ועמוד החול, אז שניהם יחד יתקדשו, והמונים המונים יאספו אל הדגלים, שהם באמת דגל אחד, בעל דו פרצופים, או שני כרובים אשר פניהם איש אל אחיו'.

לשם עבודה חינוכית זו, הקים הרב את התנועה הירושלמית, להעיר את הקודש בציוניות. ומתוך כאב ליבו על הנסיון להציג את הציונות כמנותקת מדבר ד', כתב עוד שם, 'וכי לא דיים הם המעשים הגדולים, שהם נעשים בימינו לעינינו, להכיר גלוי בקרב בית ישראל ובעולם כולו, שהתנועה הלאומית המקושרת לבנין האומה בארץ ישראל, היא תנועה אלוקית גלויה, וקדוש ישראל בראה.. ואנוכי מוטב לי שאקרא שוטה כל ימי, ואת אש אלוקים הבורע בנשמתי לא אעצור. את השלהבת המתלקחת בלבבי מוכרח אני ליתן לה מקום להגלות, ישמע הדבר או ילעג, איני אחראי שהתנועה ירושלים תהיה רבת אונים במעשיה אבל מובטחני שמסילות אל הלב תסלול, היא תקים את התנועה הציונית משפלותה הרוחנית, שהיא הולכת ומשתקעת בה..!'. וכלפי לעגם של החילונים למבקשי הקודש, כתב שם, 'אל יאמרו שכורי הנכריות, "הנה המוהיקנים האחרונים, נגררים הם אחרינו, ירעו עד שיסתאבו, ודור חי יקום ויאמר בגאון: השלכתי את כל סבל הירושה ולאום אירופאי חדש נוצרתי". והאמרה הזאת, מלאתי צחנת רקבון, היא עולה מכל התכונה העכשווית בארץ ובחור"ל..!'. גדול ונורא היה כאבו של מרן הרב, אבל לא הרים הוא ידיים, וסיים כדרכו באמונה ובתקוה גדולה, 'נרומם את דגל ציון על ידי הוד דגל ירושלים, אשר יתנוסס עמו יחד, נלך קוממיות, נאמר לציון מלך אלוקיך..!'

עבודת המנצפ"ך

היום, ממש היום, השעה כשרה. חילוקי הדעות שבין יראי ד', באשר לאופן בו היה צריך להתייחס לתופעת החילוניות, שדבקה במקימי המדינה, אינם רלוונטיים יותר. יש צורך לאגד ולחבר כוחות, על מנת לרומם את מדינת ישראל, אל השלב הבא.

כולנו, כל אוהבי ד' אלוקי ישראל אשר הקים את מדינת ישראל, מכל המינים והסוגים, צריכים אנו כולנו, לעבוד ולעמול, באהבת ישראל גדולה, ובמסירות אין קץ, עד שיתגלה סוד המנצפ"ך, הגנוז במדינתנו, מדינת ישראל. עד שאורותיהם של יום העצמאות ויום ירושלים, יתחברו לשמחה אחת גדולה, שמחה ציונית ירושלמית, הצומחת ומצמיחה, קמעא קמעא, אבל בבטחה גמורה, את גילוי משיח צדקנו, אשר יקראו לו, ד' צדקנו.

עצמאות ירושלמית שמחה לכל עם ישראל

ללמוד הרב קוק - ולהבין כל מילה

שיעורים

ירושלים – בית הרב קוק, ימי שלישי 20:00
בית הרב קוק, ימי חמישי 19:00

באר שבע – חודשי, לנשים, 'כיפה', שני 20:30
לתאום והצטרפות: חני, 052-8619443

לברורים ומידע על שיעורים נוספים:
משה: 050-6-238-938

אורות התשובה

תחנה

עם ביאור צמאון לא-ל חי

מאת הרב יצחק חי זאגא

הספר מהווה ריכוז רעיוני של עקרונות יסוד בתורת הרב קוק בשפה קולחת ומובנת המאפשרת לכולנו לרומם את חיינו על פי דרכו של הרב

מחיר הספר – 50 ש"ח
[כריכה קשה, 347 עמודים]
לרכישה שלחו לנו דואר
toratharav@gmail.com

לשיעורים מוקלטים הכנסו לאתר

רוח ירושלמית
yerushalayim.tv

לתגובות, הערות, והצטרפות לתפוצה:
toratharav@gmail.com

גבאים, מוסדות, וכל החפץ להפיץ החוברות באזור מגוריו
יפנו אלינו בדואר אלקטרוני או אל משה בטלפון הנ"ל

השיעור מוקדש לעילוי נשמת קדושי ישראל שמסרו נפשם על קידוש ד' הי"ד